

Oud Woudenberg

2006-1

is een uitgave van de Stichting Oud Woudenberg.
Deze Stichting is opgericht op **15 december 1955**
En stelt zich ten doel:

1. Het verzamelen en tentoonstellen van voorwerpen van oudheidkundige aard betrekkinghebbend op of gevonden in de gemeente Woudenberg en omgeving.
2. Het verhogen van de kennis van de geschiedenis van de gemeente Woudenberg.
3. Het naspeuren van de zeden en gewoonten in de gemeente Woudenberg in verleden en heden.

Voorzitter: P.D. de Kruijff
Secretaris: O.G.A. Honders
Rembrandtlaan**40**
3931 TK Woudenberg
(033)2863649

Postadres: Postbus **2.3930** EA Woudenberg
Penningmeester: H. Schouten
Postbank nr: **2057783**
Banknummer: **37.24.34.401**

Redactie
'Oud Woudenberg': W. de Greef
H.G. Moesbergen
E.C. Veldhuis (eindredacteur)
Nico Bergsteijnweg **67**
(033)2862799

Aanmelden en wijzigingen
donateurs: Postbus **2,3930** EA Woudenberg

Minimale donatie: € **10,00** per jaar

De Oudheidkamer aan de Willem de Zwijgerlaan nr. **1** is geopend op iedere tweede vrijdag van de maand van **19.00** tot **20.00** uur en elke maandag van **14.00** tot **15.30** uur. Contactpersoon Oudheidkamer: C. Pater- De Lange **(033) 286 2595**

website: www.oudwoudenberg.nl
e-mail: info@oudwoudenberg.nl

ISSN: **1571-456X**

Inhoud

'Oud Woudenberg'

2006 nr. 1

Woord vooraf	1.
Historische avond	2.
Uit Woudenbergs verleden	3.
Oud-Woudenbergse families 6 (Koudijs)	7.
Van de bestuurstafel	20.

■ **Woord vooraf**

Met in ons achterhoofd nog de geslaagde jubileumbijeenkomst ter gelegenheid van ons 50-jarig bestaan, is uw bestuur weer met frisse moed het jaar 2006 en met de werkzaamheden begonnen. Voorlopig zijn we 'gevestigd' in het oude politiebureau aan de Maarsbergseweg. Hopelijk komt er snel een definitieve oplossing voor Oud Woudenberg, want de ons beschikbaar staande ruimte is erg krap en om onze collectie te tonen aan belangstellenden is helemaal geen ruimte beschikbaar.

Het zou de nieuw te kiezen gemeenteraad sieren als men snel over de **brug** komt met een definitieve huisvesting voor ons.

Dit nummer van 'Oud Woudenberg' is weer goed gevuld. Helaas hebben we (nog) geen artikel ontvangen van de hand van de heer Pels Rijcken.

Uiteraard treft u een aantal gegevens aan vanaf de bestuurstafel; ook de vooraankondiging van de eerstvolgende Historische Avond op 19 april a.s. In ons archief hebben we enkele korte verhandelingen aangetroffen van de hand van de eerste voorzitter van onze Stichting, de heer A. van Gent. Een paar daarvan in dit nummer. Wim de Greef schreef weer een artikel over Oude Woudenbergse families; dit keer over **Koudijs**.

De redactie wenst u veel leesplezier

2. Historische avond 19 april a.s.

Op 19 april a.s. is het weer zo ver: de eerste Historische Avond van 2006. Plaats: Eben Haëzer.

Als inleider is door ons aangetrokken de heer Henk van Woudenberg Hij heeft in de achter ons liggende decennia onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de buurtschap Voskuilen. Over de resultaten wil hij graag vertellen; zijn inleiding is getiteld:

'Voskuilen, een buurtschap onder Woudenberg en Leusden'.

Boerderij 't Plaatsje op Voskuilen

In deze buurtschap liggen de boerderijen Groot, Midden en Klein Romselaar, Kouwenhoverkampen, de Halve Hoef, 't Erf, Jan Cranenhoef, Cotenberg, 't Plaatsje, Groot, Klein en Oud Voskuilen en tenslotte Het Nattetgat. Deze dertien boerderijen zijn door de eeuwen heen gesplitst. Er staan nu 45 huizen op Voskuilen, deels op Leusdens en deels op Woudenbergs grondgebied.

Voor de pauze wordt de geschiedenis van het ontstaan en de ontwikkeling verteld, de landbouwgeschiedenis, de Tweede Wereldoorlog, het Landgoed Voskuilen, dat er is geweest en de drijfjacht op Voskuilen.

Het wordt afgesloten met informatie over het boek dat onder deze titel in de loop van 2006 zal verschijnen.

Na de pauze gaat het verder over de boerderijen, de huizen en de bewoners. Zowel oude als nieuwe foto's worden getoond en toegelicht.

Ruim 300 foto's, kaarten en overzichten worden vertoond. Daar willen we ruim de tijd voor nemen. Vandaar dat we de avond al om 19.30 willen laten beginnen. De zaal is open om 19.00 uur.

Tip: Maak voorafgaande aan de avond eens een fietstochtje over de Voskuilerweg, Voskuilerdijk en Langesteeg.

3. Uit Woudenberg's verleden deel 1. & 2.

Zoals in het 'woord vooraf' al werd gemeld, zullen we de komende uitgaven van 'Oud Woudenberg' ook aandacht besteden aan de stukjes die onze eerste voorzitter, de heer A. van Gent schreef ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Stichting. We nemen de stukjes over zoals die destijds zijn geschreven; alleen de spelling is -waar nodig- aangepast.

De scheldnaam 'klokkendief' (deel 1)

"Wie zich verhalen van oudere ingezetenen herinnert over de twisten tussen jongeren uit Woudenberg en Scherpenzeel, weet dat daarbij de scheldnaam 'klokkendief' te pas kwam. Scherpenzeelers waren klokkendieven. Hoe oud is die scheldnaam en waar komt hij vandaan? Uit een oud archiefstuk blijkt dat er alle aanleiding is te veronderstellen dat de scheldnaam bijna vijfhonderd jaar oud is. Wat was het geval?

Binnenlandse oorlogen woedden tussen hertogen en graven, soms ook bisschoppen en hun volgelingen. En wie op het platteland woonde, was daarvan vaak de dupe van. Dat was ook dikwijls het geval in deze streek. Woudenberg lag in het grensgebied van Utrecht en Gelderland. Dat was niet bepaald gunstig als de Hertog van Gelre het weer eens aan de stok had met de Bisschop van Utrecht. Wanneer de eerstgenoemde in het offensief was, gebeurde het dat de legers der Geldersen bij Woudenberg en Scherpenzeel over de grens kwamen. De oorlogsschade was veelal aanzienlijk. Daarvan getuigt de opgaaf van de schade die de Woudenbergers hadden geleden bij de inval van de Hertog van Gelre in 1495. De schadememorie vermeldt allereerst dat de Geldersen de kerk te Woudenberg 'jammerlijk' beschadigd hebben, de ruiten vernield ('die glaes uutgesmeten') en met behulp van ladders in de kerk waren geklommen. ('ende mit lederen dairinne geclommen'). Behalve nog meer vernielingen die de ruwe soldeniers aanbrach-

ten, stalen zij ook verschillende kostbaarheden uit de kerk (**gleynoten**, altairlaeken, etc.). Tenslotte vermeldt het archiefstuk: unde unse kelken hadden sy oick mede, doch die baden die vrouwen weder aff dat wij die behielden'. Hier is de oorsprong te vinden van bovenbedoelde scheldnaam. De kelken waren miskelken (te vergelijken met de avondmaalsbeker bij de protestantse eredienst) en dat waren vaak voorwerpen van grote waarde. Van zilver vervaardigd waren zij voor de rovende krijgsknechtende moeite van het meenemen waard. De vrouwen van Woudenberg hadden blijkbaar grote overredingskracht; de kelken bleven in Woudenberg. De volksmond heeft er later 'klokken' van gemaakt. De **schadeopgaaf** besluit met een lijst van zestien inwoners die ook schade hadden geleden, waaronder zich bevonden 'den ouden Jan van **Gennep** en den jongen Jan van **Gennep**, Reyer **Rolofise**, **Willem** van Delen en Maess Gysberts huysfrou'."

Naschrift van de redactie:

Uit de tekst die de heer Van Gent aanhaalt, wordt niet echt duidelijk of met 'de Geldersen' de inwoners van Scherpenzeel werden bedoeld. Het lijkt niet erg aannemelijk dat de Hertog van **Gelre**, die hof hield in Rozendaal bij Arnhem, bij de invallen en rooftochten gebruik maakte van de inwoners van aan het **bisschopsdom** Utrecht grenzende dorpelingen, zoals de toenmalige inwoners van **Scherpenzeel**. Dat sluit natuurlijk niet helemaal uit dat een enkeling uit het grensgebied achter de troepen van de Hertog van **Gelre** aantrok en enige buit probeerde te maken.

*Karel van Egmond, de
toenmalige Hertog van **Gelre***

Er zijn meerdere dorpensteden waarvan in vroeger jaren de 'scheldnaam' **klokkendieven** was. Ondermeer inwoners van **Delfzijl**, Franeker, Schoonhoven, Sneek, Ouderkerk (bij Krimpen **a/d IJssel**) en het gehucht Broek (in Friesland) werden 'klokkendieven' genoemd.

Openbaar Bestuur (deel 2):

"Zien wij nu in de eerste helft van de 19^e eeuw eens rond in Woudenberg..... De Lagerweys spelen een belangrijke rol in het bestuur van de gemeente. Bij resolutie van het Departementaal Bestuur 's Lands van Utrecht van 8 september 1802 (we leven in de Franse tijd!, red.) wordt Willem Lagerwey Wzn hersteld in zijn functie van Schout van Woudenberg en Geerestein. Het lijkt geen twijfel of Lagerwey is als gevolg van de politieke geschilpunten en mede door de aanwezigheid van de Fransen uitgeschakeld geweest. Hij komt terug, doch overlijdt een jaar later. Hij wordt opgevolgd door Matthijs van Geytenbeek. Deze was voordien eerst gadermeester (ontvanger van belastingen, red.) van Doorn, Maarn en Maarsbergen geweest en vervolgens secretaris van Woudenberg. Schepenen waren in die tijd Willem Andries Abbema, Teunis van Holten, Jan Karssenberg, Dirk de Jong en Peeter Kok. Zij werden in 1802 gedeeltelijk vervangen. De Schepenbank bestaat dan uit Willem Andries Abbema, Jacobus van Arnhem, Teunis van Holten, Jacobus van Leusden, Geurt Moesbergen, Dirk de Jong en Peeter Kok. Ambtenaar van de burgerlijke stand waren in die tijd: Willem Andries Abbema en Jan Karssenberg. Deze functie heette toen: Commissaris van Huwelijkszaken. In 1811 werd het instituut van de 'Burgerlijke Stand' ingevoerd, geheel naar Frans voorbeeld.

Evenals Schout Lagerwey keerde de gerechtsbode Lagerwey op zijn post terug. Matthijs Lagerwey was sedert 1784 bode van het gerecht geweest. Ook hij is waarschijnlijk als gevolg van politieke meningsverschillen (Patriotten en Prinsgezinden) genoodzaakt geweest zijn betrekking van gerechtsbode neer te leggen. In 1802 besluiten Schout en Gerechten de gerechtsbode Matthijs Lagerwey in zijn ambt te herstellen. De Schout Lagerwey is dan een maand geleden in zijn ambt teruggekeerd. Maar er zit Matthijs iets dwars. Hij bedankt voor de eer. Doch toen het bestuur besloot 'het gerecht te verplaatsen ten huize van Matthijs en teffens te herstellen in zijn functie van gerechtsbode' nam hij de benoeming aan. Daar viel kennelijk iets aan te verdienen, want in de laatstbedoelde vergadering van Schout en Gerechten verscheen de nieuwbenoemde gerechtsbode Lagerwey en werd hem medegedeeld dat Schout en Gerechten de secretaris en de bode voortaan boven hun 'ordinaire' (= gewone, red.) tractement en emolumenten voor

extra-ordinaire zaken behoorlijk zouden belonen. De opnieuw benoemde bode ging akkoord en de secretaris werd gemachtigd tegen de volgende vergadering de gerechtskas en de kaarten van Woudenberg naar het nieuwe gerechtshuis over te brengen. En hierna is, zo vermelden de notulen, de vergadering in volmaakte orde gescheiden. Kennelijk was er toch wat rumoer over deze zaak geweest!

Van deze wijziging moest door het aflezen bij de kerk openbaar kennis worden gegeven. Hier maken wij kennis met het gebruik dat belangrijke besluiten door het aflezen na de kerkdienst bekend werden gemaakt. De bode-aflezer ging daartoe op een stenen verhoging nabij de kerktoren staan, zodat hij door een ieder goed te zien en te horen was. Dit hardstenen voetstuk ligt er thans nog."

Naschrift van de redactie:

Tot en met de Franse tijd kende men in ons land (Ambts-)Heerlijkheden. Die bestonden uit een bepaald gebied met een overheidsgezag, verbonden aan een persoon, familie of stad. Te onderscheiden in hoge, met rechtspraak in halszaken en lage Heerlijkheden met rechtspraak in civiele en kleine strafzaken. De schepenbank behandelde de strafzaken.

De eigenaar van een Heerlijkheid had meestal ook de rechten. Woudenberg met Geerestein was een Ambtsheerlijkheid (dus een lage Heerlijkheid), waarvan dat recht lag bij de Heer van Geerestein. Die rechten konden worden verkocht. De gene die het recht had, stelde een 'Schout' aan om de rechtsmacht uit te oefenen. Bij het rechtspreken werd deze bijgestaan door bijvoorbeeld 'schepenen' (de combinatie 'schout en schepenen' is het meest bekend). In de ambtsheerlijkheid die alhier heeft gefunctioneerd, wordt gesproken van 'schout en gerechten'. Die 'gerechten' waren inwoners van de Ambtsheerlijkheid die geen afhankelijke positie innamen ten opzichte van de rechthebber van de rechtspraak (de Heer). De schout was dan weer uitvoerder (executeur) van het vonnis. U kunt zich een zeker voordeel voor de eigenaar van de (Ambts-)Heerlijkheid (de Heer) wel voorstellen als het -bijvoorbeeld- om het innen van de opgelegde boetes ging. Ook de schout had daar baat bij.

Al in 1798, de eerste grondwet werd toen ingevoerd in De Republiek, was duidelijk dat de rechtspraak anders zou worden ingericht in de komende periode. Uitgangspunten zouden zijn: rechtsgelijkheid, rechtseenheid en rechtszekerheid. Die zouden gelden voor het gehele land en de burgers daarin en niet meer beïnvloed worden door de verschillen in rechtspraak in de verschillende (Ambts-) Heerlijkheden. De huidige inrichting van het juridische apparaat stamt dus uit de tijd dat het Koninkrijk der Nederlanden is ontstaan.

4. Oud-Woudenbergse Families (6): *Koudijs*

In een adresboek uit 1923 staan alle 613 Woudenbergse gezinnen. De volgende achternamen komen het meest voor:

De Bree (9x), Van Dijk (10x), Van **Egdom** (14x), Van **Ginkel** (13x), (Van) Kolfschoten (15x), **Koudijs** (11x), Van de **Lagemaat** (10x), ter **Ma(a)ten** (8x), **Meerbeek** (8x), **Meerveld** (8x), Moesbergen (8x), Schimmel (10x), **Veld(t)huizen** (12x), Wagensveld (7x), Van de **Wetering** (8x), Van der **Wiel** (9x), (Van) **Wol(f)swinkel** (12x). Deze keer graag uw aandacht voor naamdragers **Koudijs**.

1923: Het **Adresboek**¹

In het adresboek uit 1923 staan elf gezinnen *Koudijs*.

(NB Het huisnr. is een plaatselijk doorlopend nummer.)

naam	beroep	huisnr.	straat/buurt
<i>Koudijs, Aalt</i>	landbouwer	63	Uitleg
<i>Koudijs, Ariën</i>	--	11	Voorstraat
<i>Koudijs, F.</i>	timmerman	306	Scherpenzeelschenweg
<i>Koudijs, G.</i>	metselaar	287	Ekeris
<i>Koudijs, H.</i>	landbouwer	240	Klein Ringelpoel
<i>Koudijs, J.</i>	metselaar	150	Achterstraat
<i>Koudijs, T.</i>	metselaar	172	Schoolstraat
<i>Koudijs, W.</i>	hoofd der school	177	Schoolstraat
<i>Koudijs, W.</i>	brievengaarder	94	Uitleg (=Dorpsstraat)
<i>Koudijs, W.</i>	timmerman	41	Voorstraat
<i>Koudijs, W.J.</i>	timmerman	297c	Scherpenzeelschenweg

---

¹ Adresboek der Gemeenten Bunschoten, Hoogland, Nijkerk, Leusden, Woudenberg, Scherpenzeel, Renswoude, Hoevelaken en Stoutenburg, bewerkt naar de officiële gegevens welwillend verstrekt door de betreffende secretarieën, drukkerij S. W. Melchior, Amersfoort, 1923.

0171

Personeel en kantoorhouder W. Koudijs en zijn vrouw.¹

*Dit is Willem Koudijs die in de adreslijst van 1924 staat als brieven-
gaarder, wonend in huis nr. 94 gelegen aan de Uitleg.*

*Op de foto rechts zittend Willem Koudijs (geboren 1870) en links zijn
eerste of tweede vrouw, afhankelijk van de datering van de foto. Wil-
lem trouwde namelijk in 1900 met Christina de Wilde en na haar
overlijden hertrouwde hij in 1910 met Gerritje van Lunteren.*

Willem Koudijs was een zoon van:

Arien Koudijs (1830-1913) en Jacoba van de Wetering.

Arien was een zoon van:

Jan Koudijs (1805-1891) en Hendrikje van Laar.

Jan was een zoon van:

Arie Koudijs (1762-1844) en Grietje (van) Voskuilen.

(zie verder de stamboom hierna)³

---

² Foto: collectie St. Oud Woudenberg.

³ Genealogische gegevens ontleend aan: E. de Jonge e.a., *Familieboek Koudijs (Koudeijs/Koudys)*, Beekbergen, 1990.

1289

Jubiläum van meester W. Koudijs op 15 mei 1919.⁴

Dit is Willem Koudijs die in de adreslijst van 1924 staat als hoofd der school, wonend in huis nr. 177, gelegen aan de Schoolstraat.

Op de foto zittend, derde van links (met grote snor) de jubilaris Willem Koudijs (1868-1926). Rechts van hem zijn vrouw Johanna Boeschoten (1868-1929). Verder staan waarschijnlijk ook op de foto hun twee zonen Rijk (geboren 1896) en Jozef (geboren 1899).

Zij worden omringd door leerkrachten en plaatselijke notabelen.

Willem Koudijs was een zoon van:

Rijk Koudijs (geb. 1823) en Neeltje van Grootveld (Driebergen).

Rijk was een zoon van:

Jan Koudijs (1775-1840) en Jannigje Grootveld (Driebergen).

Jan was een zoon van:

Gerrit Koudijs (1730-1809) en Gerrigje Moersbergen (Driebergen)

(zie verder de stamboom hierna)⁵

---

⁴ Foto: collectie St. Oud Woudenberg.

⁵ Genealogische gegevens ontleend aan: E. de Jonge e.a., *Familieboek Koudijs (Koudeijs/Koudys)*, Beekbergen, 1990.

824: Volkstelling⁶

naam	aantal gezinnen
<i>Koudijs</i>	9

1805: Lidmaten kerk⁷

Van de Gereformeerde (vanaf 1816: Hervormde) Gemeente Woudenberg.

naam	opmerkingen
<i>Aartje Koudijs</i>	
<i>Ariaantje Koudijs</i> Hv. [Huisvrouw van] J. v. Velthuijsen	
<i>Maatje Koudijs</i>	
<i>Arien Koudijs</i>	
Grietje van Voskuilen Hv. A. <i>Koudijs</i>	
<i>Hendrina van Koudijs</i> Hv. A. van Otterloo	
Reyertje van Kolfschoten Hv. H. <i>Koudijs</i>	obit [=is gestorven] 1811
Aaltje <i>Koudijs</i> Hv. T. v. Dorrestein	
<i>Maatje Koudijs</i> Hv. Oth Veenendaal	vertrokken
Hendrik <i>Koudijs</i>	obit 1809

⁶ J.J. Timmer, *Het bevolkingsregistervan 1824*, in: De Klapperman, 1986.

⁷ W. de Greef, *Lidmaten geref. gem. Woudenberg 1683, 1690-1816*, Woudenberg 2001 (Historische Toegangen van de Gelderse Vallei [HTGV], deel 20).

1783: Huisgezinnen⁸

naam	<i>de wed[uw]e Hendrik Koudijs</i>
grootte v.h. gezin	2 personen
leeftijden	boven de 10 jaar
beroep	naaien
land in gebruik	--

naam	<i>Jacob Koudijs</i>
grootte v.h. gezin	7 personen
leeftijden	boven de 10 jaar
beroep	timmerman
land in gebruik	3 morgen ⁹

1748: Huisgezinnen¹⁰

naam	<i>Hendrik Coudijs</i>
burgerlijke staat	en vrouw
grootte v.h. gezin	4 personen
leeftijden	1 dochter onder, 1 zoon boven de 10 jr
beroep	een timmermansknegt
land in gebruik	halve morgen
woont in de kamer	Willem van Scherpenzeel, rentenier, bestaat van zijn eijge goed, heeft twee morgen eigen land

naam	Jan Coudijs
burgerlijke staat	en vrouw
grootte v.h. gezin	5 personen
leeftijden	1 zoon onder, 1 dochter boven de 10 jr, ■ kneat
beroep	timmermansbaas en toebacken ¹¹
land in gebruik	[niet vermeld]

⁸ Het Utrechts Archief, r.a. Woudenberg, Huisgezinnen 1783, inv.nr. 2347.

⁹ 1 morgen is ruim 0,8 hectare

¹⁰ W. de Greef, *Huisgezinnen gerecht Woudenberg 1748*, Woudenberg 1988 (HTGV 8).

¹¹ Tabakken of toebacken = tabaksverbouwer

1748: Huisgezinnen (vervolg)

naam	Aaltje Voskuijlen, woont in bij haar soon Gijsbert Lagerwey, gerechtsbode, we- duwe van <i>Willemina Coudijs</i>
burgerlijke staat	[weduwe]
grootte v.h. gezin	6 personen
leeftijden	2 dochters boven, 1 zoon onder de 10 jr
beroep	winckelier [=Gijsbert] en tapster [=Aaltje]
land in gebruik	1 morgen [eigendom]

naam	<i>Gerrit Coudijs</i>
burgerlijke staat	en vrouw
grootte v.h. gezin	3 personen
leeftijden	1 dochter onder de 10 jr
beroep	toebacken
land in gebruik	halve morgen
woont in de kamer	Elselina Lagerweij, wed. v. Arien van Wittenberg, toebackwerken, heeft 5 morgen eigen land, dat zij verhuurd
woont in de andere kamer	Jantje Lubberts, wed.v. Wouter Hel- mertse, wort bedeeft van de Armen

naam	<i>Willem Coudijs</i>
burgerlijke staat	jongman [=ongehuwd]
grootte v.h. gezin	[1 persoon]
leeftijden	--
beroep	timmermansbaas
land in gebruik	5 2/3 morgen
land in eigendom	25 2/3 morgen met plag-en heideveld

1693: Haarstedengeld¹²

(165) Robbert Errissen en Jan Lambertsz huren een boerderijtje met twee haardsteden, waarvan de kinderen van Jacob *Willemsz* eigenaar zijn. (op 't Voorde, ten zuiden van de Holevoet bij het dorp Scherpenzeel).

De kinderen van Jacob Willemsz noemen zich van *Coutijs*.
Zie stamboom hierna.

1675: Huisgezinnen¹³

(117) Jacob *Willemsz* aen de Holevoet

(119) *Willem* Jacobsz met 2 meerderjarige en 8 minderjarige kinderen.

(120) *Gijsbert* Jacobsz met 2 meerderjarige en 4 minderjarige kinderen

Dit zijn vader Jacob en zijn zonen Willem en Gijsbert.
Zie de stamboom hierna.

1653: Slaperdijkgeld¹⁴

Inzameling voor aanleg van de Slaperdijk: Jacob *Willemsz*.
Hij staat vermeld onder het kopje: Den Hoolvoet.
Zie de stamboom hierna.

---

¹² W.H.M. Nieuwenhuis, *Haarstedengeldgerecht Woudenberg 1693*, transcriptie met aantekeningen, Woudenberg 1990, (HTGV 12).

¹³ W.H.M. Nieuwenhuis, *Huisgezinnen Woudenberg en Geerestein 1675*, transcriptie met aantekeningen, Woudenberg 1990, (HTGV 11).

¹⁴ A.F.M. Reichgelt, *Slaperdijkgeld Woudenberg, Leusden c.s., Renswoude 1653*, transcriptie met aantekeningen, Woudenberg 2000, (HTGV 19).

Stamboom Koudijs (1500 - 1850) ¹⁵

RUTGER WILLEMS

(ca. 1520-ca. 1610), woonde op Landaas onder Woudenberg (1582)

WILLEM RUTGERS

(ca. 1560-ca. 1625). woonde aan de Holevoet onder Woudenberg (1614)

JACOB WILLEMSZ

(ca. 1600-ca. 1680)

landbouwer op Oudenhorst, woonde later aan de Holevoet,
koopt in 1648 ¼ deel van het erf 't Coutijs, zijn nageslacht noemt zich
van Coutijs, van Coudtjys, van Coudijs, (van) Koud(e)ijs, Koudys.

WILLEM

(c?. 1625-ca. 1700), timmerman, woonde aan de Holevoet (1653, 1675)

JAN

(1669-1754)

timmermansbaas en
tabaksplanter (1748)

trouwt (tr.)

Maagje Hendriks van Overeem

CORNELIS

(ca. 1665-ca. 1735)

WILLEM

(1689-ca. 1755)

timmersmansbaas (1748)

kinderen o.a.:

WILLEM

geb.: 1702

timmerman

kind o.a

GERRIT

(1730-1809)

tr. Genigje Moersbergen

(1730-1809)

(Driebergen)

HENDRIK

1704

timmermans-
knecht

WILLEMIJNTJE

1709, tr.

Gijsbert Lagerweij

GERRIT

1715

tabaksplanter

JACOB

1720

timmerman

kind o.a.

ARIE

(1762-1844)

tr. Grietje (van) Voskuilen

timmerman,

lid van de gemeenteraad, wethouder,
burgemeester van Woudenberg (per 2-1-1818)

¹⁵ E. de Jonge e.a., *Familieboek Koudijs*.

Soort naam, schrijfwijze, afkomst en betekenis

Evenals De Bree, Van Dijk, Van Egdome, Van Ginkel en Van Kolf-schoten in de vorige afleveringen, is ook *Koudijs* een herkomst-naam. Oude schrijfwijzen van deze familienaam (uit de tweede helft van de 17^e eeuw) zijn: *van Coutijs*, *van Coudtjys* en *van Cou-dis*. Latere varianten zijn: (van) Coudijs, (van) Koud(e)ijs.¹⁶

De kinderen van Jacob Willems uit voorgaande stamboom zijn zich langzamerhand *van Coutijs* gaan noemen nadat hun vader in 1648 M deel van *Coutijs* had gekocht.

Een achterneef van Jacob, Helmert Hendricksz, bezat ook een M deel van *Coutijs*. Ook zijn nageslacht noemt zich *van Coutijs*.¹⁷

Coutijs was een kleine boerderij, waarvan het huiserf ten zuiden van het dorp Scherpenzeel lag, aan de huidige Lambalgseweg, tegenover de begraafplaats (zie kaartje hierna). Tot de grensaanpassing van 1960 viel het onder Woudenberg.

In 1696 heette de boerderij *Y Coutijs* en was ruim 5 hectare groot.¹⁸ Het land strekte zich uit tot de huidige Stationsweg, de grens met Scherpenzeel. Al voor 1700 was het versnipperd. Aan de Holevoet stonden bijvoorbeeld toen al verschillende huizen.¹⁹

Ook werd de naam Het Coudijs gebruikt voor stukken land die onderdeel waren van het erf Glashorst onder Scherpenzeel.

Die werden vaak nader aangeduid als Hoog en Laag Coudijs, bij elkaar ca. 3 hectare. Dit lag direct ten noorden van de landerijen van *Y Coutijs* en de huizen aan de Holevoet, aan de noordzijde van de Stationsweg en liep tot de Glashorsterdijk.²⁰

De naam Hoog Koudijs, in het smeedijzeren hek van het huis Stationsweg 355, Scherpenzeel herinnert hier heden ten dage nog aan.

---

¹⁶ H.M. van Woudenberg, *Repertorium van de beleningen van het huis Scherpenzeel*, Scherpenzeel, 1995, m.n. p.54.

¹⁷ E. de Jonge e.a., *Familieboek Koudijs*, p.8.

¹⁸ HTGV 13, p.64.

¹⁹ W.H.M. Nieuwenhuis, *Bewoners van Stichts Scherpenzeel in 1748*, in: Van Scarpenzele tot Scherpenzeel, Scherpenzeel 1996, p.133 e.v.

²⁰ H.M. van Woudenberg, *Repertorium etc.*, pp.55-59.

Boerderij "Koud Ys" onder Woudenberg en de landerijen "Laag-en Hoog Koudijs" (onderdeel van het erf Glashorst) onder Scherpenzeel, rond 1800.²¹

²¹ Plan van de derde kom der Grebsche Waater-Linie, eind 18^e eeuw, Alg. Rijks-archief, archief Dept. van Oorlog (genie), ontleend aan: J. Belonje, *Lambalgen*, in: *Jaarboekje van "Oud-Utrecht"*, 1967, p.83 e.v. (de vette namen zijn ter nadere orientatie ingetekend door de auteur van het artikel over de familie Koudijs)

De betekenis van een boerderijnaam kan te maken hebben met (al of niet een combinatie van): de oorspronkelijke **ligging** en vorm van het gebied en de wijze van ontginning. Ook kan een vroegere eigenaar zijn naam aan het goed hebben gegeven.²²

De naam **Koudijs** bestaat uit twee lettergrepen.

In veel samengestelde boerderijnamen geeft de eerste lettergreep een kwalificatie van de tweede lettergreep. Bijvoorbeeld: **Rumelaar** = 'een grote (rume, ruime) open plek in een bos (laar)'.
De vraag is uit welke lettergrepen het woord **Koudijs** nu eigenlijk bestaat. Al in 1800 meenden buitenstaanders dat het Koud **Ys** moest zijn (zie kaartje hiervoor)²³. Twee oer-nederlandse woorden, die geen uitleg behoeven. Taalkundig onlogisch (iedereen weet dat ijs koud is; en deels met dezelfde betekenis: ijs → ijzig = 'koude'²⁴). Een verklaring waarmee men zich mijns inziens op glad ijs begeeft!²⁵

Als het koppelteken echter als volgt geplaatst wordt: **Kou-dijs**, en in de oudere varianten **Cou-tijs** of **Coud-tijs**, dan komen interessante mogelijkheden naar voren voor de betekenis.²⁶

eerste lettergreep Cou(d)

"koud" = geringe warmte, en: een koude grond, die zwaar en vochtig, dus moeilijk door de zon te verwarmen is,

"kouderig, kouwerig" = berooid, kaal,

"Kout", verkorte vorm van "kouter" = 1. bouwland, akker, 2. ploeg-ijzer, ploegmes, 3. ploegschaar.

---

²² Vergelijk: J.C. Klesser, *De benamingen van oude Scherpenzeelse hofsteden*, Scherpenzeel, 1991, p.5

²³ Op een kaartje uit ca. 1800 wordt de hofstede Koudijs zelfs als *Kadies* aangegeven. Zie afbeelding in: W.H.M. Nieuwenhuis, *De hofstede en de familie (van) Geitenbeek*, in: Van Scarpnzele tot Scherpenzeel, Scherpenzeel 1996, p.50.

²⁴ J. de Vries, *Etymologisch woordenboek, Waar komen onze woorden vandaan?*, Utrecht/Antwerpen 1983, p.151.

²⁵ Waarover E. de Jonge e.a., *Familieboek Koudijs*, breedvoerig uitwijdten op p.5.

²⁶ Voor zover niet anders vermeld, zijn deze betekenissen ontleend aan: C. Kruyskamp, *Van Dale, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*, 2 delen, (10^e druk), 's-Gravenhage 1976.

Hiervan afgeleid o.a.:

"keuter" = kleine boer,

"koterij" = verzameling geringe huisjes, bijgebouwtjes naast een huis of hoeve.

"kot" ²⁷ = vlechtwerk, van takken gevlochten hut.

tweede lettergreep (T)ijs, Dijs, Dis

"ijs" als verkorte vorm van 'ijzer' (in dialect uitgesproken als 'iezer' ²⁸),

"ijzeroer" = ijzeraarde,

"dijzig" = mistig, nevelig, wazig,

"dis" = tafel, schotel, ronde schijf, "

"ties" = mansnaam,

"tis" = in eengedraaide vlecht, streng.

als volledig woord

"kauwijzer" = kort, plat beitelvormig ijzer, zonder houten heft.

Het werd gebruikt om bij herstelwerkzaamhedenwerk en teer in naden te drijven (te dichten).

Mijns inziens kan in de naam **Koudijs** zowel de ligging als ook de vorm van het oorspronkelijke gebied (of het huisperceel) tot uitdrukking komen en misschien wordt zelfs naar een oude bezitter verwezen.

Dan zou een van de volgende betekenissen mogelijk zijn:

-zware grond (land) met ijzer (kout-ijs, kout-ies)

-de akker die rond is (de kout-dis),

-de akker waar het mistig is (de kout- [waar het] -dijz[ig is])

-het kauwijzer (het kauw-ijs, kauw-ies),

-het ploegijzer (de kout, [met verlengde vorm.] kout-ijs, kout-ies)

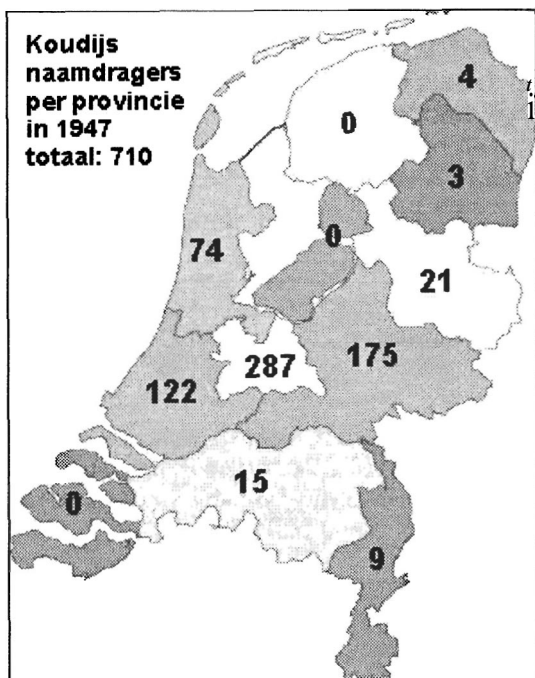
-de akker van Thijs (de kout- [van] -Ties).

---

²⁷ J. de Vries, Etymologisch woordenboek, p.174

²⁸ J. Dorrestijn, *Noe begriep 'k joe, Scherpenzeels/Schaar'pezils*, Scherpenzeel 1998, p.12: De Nederlandse lange ij wordt in het Scherpenzeels meestal uitgesproken als "ie".

²⁹ J. de Vries, Etymologisch woordenboek, p.94.

1947: Spreiding over Nederland

Op het kaartje hier-naast ziet u het aantal naamdragers *Koudijs* per provincie in Nederland in 1947.³⁰

Er leefden toen in ons land 710 mensen met deze familienaam.

Hiervan woonden de meesten in de provincie Utrecht (287 personen).

2000: Telefoongids KPN³¹

In 2000 kwam de naam *Koudijs* in het telefoonboek onder **Woudenberg** 16 keer voor. Hiervan woonden er 15 in het dorp en 1 in het buitengebied (op Voskuilen)

Ter vergelijking: in het Adresboek uit 1923 kwam de naam **Koudijs** 11 keer voor.

Wim de Greef Azn

e-mail: familiehistorie@hetnet.nl

³⁰ P.J. Meertens redactie, *Nederlands Repertorium van Familienamen (NRF)*. Het NRF is gebaseerd op de volkstelling van 1947.

³¹ *Telefoongids KPN-Telecom*, nr.10 (regio) Soest, Amersfoort, 1999/2000, witte gedeelte, p.559 e.v., 's-Gravenhage, z.j.

5. Van de bestuurstafel

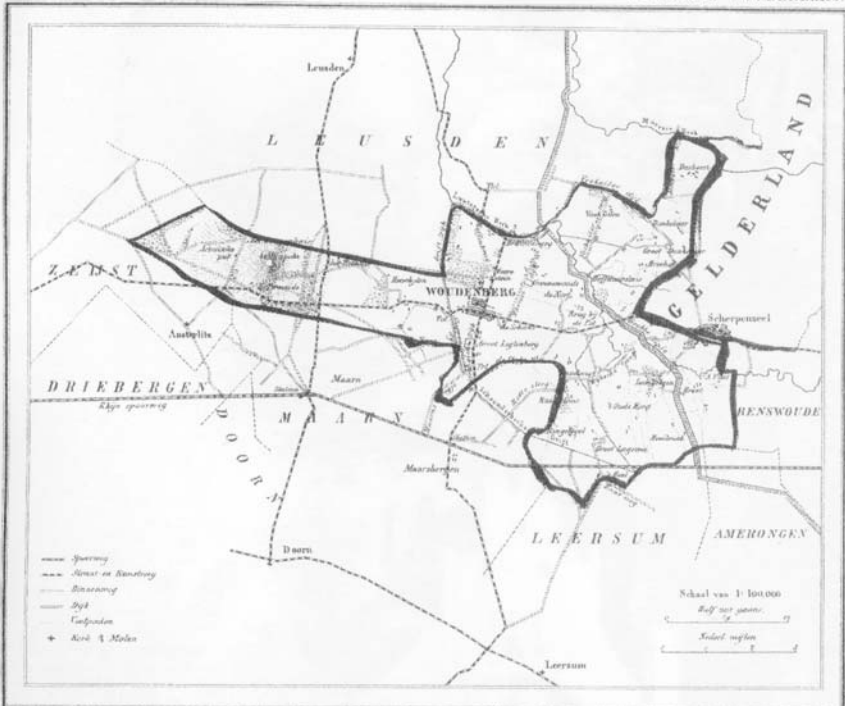
Tijdens de vergadering van 25 januari 2006 is de heer Jan van **Egdom**, Jacobshoeve-erf 12, als nieuw bestuurslid geïnstalleerd. De voorzitter, P.D. de **Kruijf**, heette hem hartelijk welkom en wens- te hem toe dat hij zich binnen het bestuur van de Stichting Oud Woudenberg thuis zal voelen. Alvorens Van **Egdom** een bepaalde taak in het bestuur krijgt, zal hij zich in de komende periode eerst oriënteren op de werkzaamheden.

Per 1 januari 2006 heeft Johan de **Kruijff** de functie van 2^e voorzit- ter overgenomen van Wim de Greef.

Vrijwilligers gezocht.

De Stichting Oud Woudenberg is op zoek naar vrijwilligers die be- reid zijn om op gezette tijden zich in te zetten voor diverse werk- zaamheden. Informatie te krijgen en aanmelden bij Lia Pater-De Lange, tel 033 2862595

1865

Uitgave van Hugo Spranger te Leuwarden.